

Weer Samen Naar School: uitkomsten van onderzoek en toekomstperspectief

Introductie op het thema

R. H. Hofman en C. J. W. Meijer

Weer Samen Naar School

Al langere tijd is in Nederland de groei van het speciaal onderwijs een bron van aanhoudende zorg. De overheid heeft door de jaren heen dan ook verschillende maatregelen genomen en experimenten gestimuleerd om de uitstroom uit het regulier onderwijs te verminderen. Sinds het schooljaar 1992/1993 zijn scholen voor regulier en speciaal basisonderwijs opgegaan in samenwerkingsverbanden in een poging de groei van het speciaal onderwijs een halt toe te roepen. Dit beleid staat bekend onder de naam 'Weer Samen Naar School' (WSNS). In 1995 zijn er zo'n kleine 300 samenwerkingsverbanden werkzaam van gemiddeld 30 scholen voor regulier onderwijs en twee scholen voor speciaal onderwijs. Die samenwerkingsverbanden herbergen in totaal bijna 1,5 miljoen leerlingen. Daarin wordt onder andere getracht de samenwerking tussen speciaal en regulier onderwijs inhoudelijk vorm te geven, een systeem van leerlingzorg op schoolniveau te creëren en adaptief onderwijs in de klas tot stand te brengen.

In hun analytische beleidsevaluatie hebben Meijer, Meijnen en Scheerens (1993) de kans op succes van het WSNS-beleid direct verbonden aan de mate waarin het onderwijs er in slaagt om te gaan met verschillen tussen leerlingen. Adaptief onderwijs wordt daarbij gezien als de belangrijkste inhoudelijke voorwaarde voor het adequaat opvangen van leerlingen met specifieke pedagogisch-didactische behoeften. In het WSNS-beleid gaat het dus om een betere toerusting van het basisonderwijs door middel van vergroting van deskundigheid en het bieden van faciliteiten om conform de doelstellingen van de Wet op het Basisonderwijs (zorgverbreding, ononderbroken ontwikkeling) eerder zorg te bieden die meer flexibel is georganiseerd, hetgeen moet

leiden tot een vermindering van de schooluitval (Meijer, Meijnen & Scheerens, 1993).

Adaptief onderwijs houdt rekening met verschillen tussen leerlingen en stemt het onderwijsaanbod daarop af. Het vertrekpunt van adaptief onderwijs is het metterdaad vaststellen van de verschillen tussen leerlingen door de leerkracht. Het leerkrachtenteam dient geen negatieve consequenties te verbinden aan de geconstateerde verschillen en daarenboven te streven naar het behalen van een zo hoog mogelijk prestatieniveau voor *alle* leerlingen, risicoleerlingen, modale en ook (hoog-) begaafde leerlingen (Meijer, Meijnen & Scheerens, 1993). In het perspectief van Weer Samen Naar School is de leerkracht, bij het afstemmen van het onderwijs op verschillen tussen leerlingen, niet de alleen-verantwoordelijke, maar er kan ook hulp van deskundigen of andere leerkrachten worden ingeroepen.

Evaluatieprogramma WSNS

Toen in 1992 het Weer Samen Naar School-beleid (WSNS) werd ingezet, werd tegelijkertijd een wetenschappelijk gefundeerd evaluatieprogramma ontworpen. De Stuurgroep Evaluatie WSNS heeft in het Uitvoeringsplan (Bosker & Meijer, 1993) een aantal deelonderzoeken uitgezet en er worden op dit moment verschillende studies verricht die vanuit een bepaalde invalshoek kennis opleveren over het functioneren van de samenwerkingsverbanden WSNS. Vier vragen dienen door de Stuurgroep te worden beantwoord, namelijk:

- 1 of risicoleerlingen in voldoende mate kunnen worden opgevangen met de voorzieningen die de samenwerkingsverbanden bieden,
- 2 of en hoe het streefbeeld in de praktijk realiseerbaar is,

- 3 de mogelijkheden van verevening te onderzoeken en
- 4 jaarlijks nagaan of stabilisatie van leerlingaantallen plaatsvindt.

Om vast te kunnen stellen in hoeverre scholen in staat zijn leerlingen met speciale zorg op te kunnen vangen, moet men zowel naar het samenwerkingsverband, de school, de leerkrachten als de leermiddelen kijken. Inmiddels is een instrument ontwikkeld om vast te stellen in hoeverre scholen adaptief onderwijs kunnen aanbieden (Houtveen & Booij, 1994). Momenteel wordt in grootschalig onderzoek vastgesteld in welke mate die situatie in het Nederlandse basisonderwijs van de grond komt. Verder worden risicoleerlingen gevolgd en de kwaliteit van de zorg die zij ontvangen nagegaan. Ook op het niveau van de samenwerkingsverbanden wordt onderzoek verricht. Naast een jaarlijkse registratie en beschrijving van verwijzingscijfers en aanverwante gegevens van de samenwerkingsverbanden door het IVA (de zgn. IVA-monitor), wordt onderzoek verricht naar de organisatie en effecten van de samenwerkingsverbanden. Ook worden enkele voorlopende scholen uitvoerig beschreven. Tenslotte zijn veel onderzoeksinspanningen gericht op het verkrijgen van informatie over de rol van ouders, over de stand van zaken van ambulante begeleiding, etc.

Enkele van de genoemde onderzoeken, geëntameerd door de Stuurgroep Evaluatie WSNS, hebben reeds resultaten opgeleverd. Daarom lijkt het een goede zaak om de bevindingen van die studies, maar ook daaraan verwant onderzoek op samenhangende wijze te presenteren aan belangstellenden die vanuit een meer wetenschappelijke achtergrond geïnteresseerd zijn in het functioneren van grootschalige experimenten zoals WSNS.

Dit themanummer start met een bijdrage van Meijer, coördinator van de Stuurgroep Evaluatie Weer Samen Naar School, waarin hij de actuele stand van zaken van het beleidsproces met cijfers onderbouwt. Daarna volgt de bijdrage van Hofman en Vonkeman waarin zij beschrijven in hoeverre gangbare en nieuwe onderwijsmethoden voor rekenen, spelling en lezen een geschikte conditie vormen voor het realiseren van adaptief onderwijs in de klas. De bijdrage van Houtveen, Booij, De Jong en Van

de Grift gaat in op de relatie tussen adaptief onderwijs en leerlingresultaten. In de bijdrage van Petersen en Oudenhoven wordt nagegaan welke regionale factoren invloed uitoefenen op (verschillen in) verwijzing van leerlingen naar het speciaal onderwijs. Het themanummer wordt afgesloten met een samenvatting en discussie door de coördinator van de Stuurgroep Evaluatie Weer Samen Naar School. Meijer geeft een overzicht van de stand van zaken, vat de belangrijkste resultaten nog eens samen en belicht deze in het perspectief van het toekomstige WSNS-beleid (vgl. ook Meijer, 1995). Met name de voorwaarden voor succes enerzijds en de implicaties voor het vigerende WSNS-beleid anderzijds, komen daarbij voor het voetlicht. Bovendien schenkt hij aandacht aan relevante buitenlandse bevindingen voor de integratie van regulier en speciaal onderwijs die toepasbaar zijn in de Nederlandse situatie.

Literatuur

- Bosker, R., & Meijer, C. (1993). *Uitvoeringsplan voor de Evaluatie van het Weer Samen Naar School-beleid*. De Lier: Academisch Boeken Centrum.
- Houtveen, A. A. M., & Booij, N. (1994). *Het meten van integrale leerlingzorg. Adaptief onderwijs en schoolontwikkeling*. Utrecht: ISOR, Universiteit Utrecht.
- Meijer, C. J. W. (1995). *Halverwege: van startwet naar streefbeeld*. Onderzoek in opdracht van de Stuurgroep Evaluatie Weer Samen Naar School. De Lier: Academisch Boeken Centrum.
- Meijer, C., Meijnen, W., & Scheerens, J. (1993). *Over wegen en schatten en sturen*. Analytische beleidsevaluatie Weer Samen naar School. De Lier: Academisch Boeken Centrum.